

סנוניות ביבנה – שכנות רצויות מאוד¹

נעים להכיר : שכנות עם כנפיים

יבנה התברכה בסנוניות מקננות משלושה מינים. כדאי להכיר את הציפורים המיוחדות האלה, ליהנות מיופיין הרב, ללמוד על השירות המצוין שהן עושות לנו, לזכור שהן מוגנות לפי חוק – ולהשתדל לסייע להן לשגשג בעיר.

הסנוניות משלושת המינים מתחילות לקנן בחודש מרץ, והקינן עשוי להימשך עד אוגוסט. הן זקוקות ל-7 עד 9 שבועות בקירוב כדי להשלים מחזור קינן, מתחילת הטיפול בקן ועד שהגוזלים שפרחו יוצאים לחיים עצמאיים, וככל הנראה לא מעט סנוניות בעיר מספיקות להשלים שני מחזורי קינן בעונה. קיני הסנוניות עשויים בוץ ומודבקים לחלקים העליונים של קירות ולתקרות. לעתים הקן נשען על בליטה בקיר או על אביזר הקבוע בקיר או בתקרה – צינור, מנורה וכדומה. הסנוניות דולות את הבוץ במקורן משלוליות בסביבה, והן עשויות לעשות עד אלפיים גיחות למאגר הבוץ כדי להשלים את בנייתו של קן.

המין הבולט בעיר הוא **סנונית הרפתות**. מדובר במין מצוי מאוד בעולם, אם כי בסימן התמעטות מתמדת. יבנה מרוחקת מאזור התפוצה העיקרי של המין, אך זכינו והסנוניות נמצאות בכל רחבי יבנה במשך השנה כולה, ובאחד המבנים הגדולים בעיר אף מתקבצות לעתים מאות סנוניות ללינת לילה. בסתיו ובאביב עוצרת בעיר אוכלוסייה גדולה של סנוניות נודדות ממין זה, והן ניכרות בגחוןן הלבן. כמה עשרות זוגות של סנוניות מקומיות, בעלות גחון חום בהיר, מקננות במושבות קטנות הממוקמות בעיקר במבנים ציבוריים גדולים. קיני סנונית הרפתות הם הצנועים ביותר מבין קיני הסנוניות ביבנה. בדרך כלל הם נראים כחצי גביע המודבק לחלקו העליון של קיר. הגוזלים המתפתחים מציצים מעבר לשפת הקן, וקל לראותם כשהם ממתינים להוריהם שיביאו ארוחת חרקים.

מין אחר של סנונית הוא **טסית הבתים**. הטסיות מקננות בכמה בניינים ליד נחל יבנה, והופעתן כאן מפתיעה ומיוחדת: מדובר באחת ממושבות הקינן הדרומיות ביותר בעולם של מין זה. הטסיות מגיעות ליבנה במרץ ועוזבת בספטמבר. הן נוטות לקנן במושבות צפופות, לא פעם בגובה כמה קומות, וקיניהן מעוצבים כמבנים חצי-כדוריים עם פתח קטן בצדם.

גם **סנונית המערות** מופיעה ביבנה בין מרץ לספטמבר. זוגות אחדים בונים בבנייני מגורים את הקינים המרשימים ביותר – מבנים חצי-כדוריים עם מנהרת כניסה.

המדבירים הטבעיים

כל מיני הסנוניות צדים חרקים מעופפים, קטנים עד בינוניים בגודלם, וביניהם יתושים וזבובים. החרקים מהווים כמעט את כל מזונה של הסנונית. קינן סנוניות הרפתות נפוץ ליד משקים אפופי

¹ נכתב בידי ד"ר אריאל צבל (20.6.2020) בעקבות השמדת קני טסיות הבתים וסנוניות הרפתות ביבנה באביב 2020. המסמך נועד לפרסום בשם המחלקה לאיכות הסביבה בעיריית יבנה.

זבובים, וייתכן שמושבת קינון הטסיות התמקמה ליד נחל יבנה בגלל ריכוז החרקים המעופפים שמשגשג סביב הנחל.

מכיוון שסנוניות ניזונות מחרקים מעופפים באוויר הפתוח הן צריכות לעופף ברציפות בעצמן, כלומר להוציא אנרגיה רבה – ולכן לאכול כמות עצומה של חרקים. לפי הערכות שמרניות, סנונית אחת אוכלת כ-60 חרקים מעופפים בשעה, כלומר כ-850 חרקים ביום בשיא הקיץ. אפילו כשמביאים בחשבון שסנונית דוגרת אינה צדה, מושבת קינון בת עשרה זוגות בלבד מחסלת הרבה יותר מ-10,000 חרקים מדי יום. אם המושבה נבנתה בבניין המגורים או העבודה שלך, רוב החרקים האלה מסולקים מסביבת הבניין, וההדברה הטבעית מתבצעת בשיא יעילותה כשהסנוניות קרובות: ליד חלונות בבנייני המגורים הסמוכים לנחל יבנה, ליד ראשי הנוסעים בחניונים שונים, בכניסות לבניינים או נמוך מעל המדשאות. ככל שהסנוניות קרובות יותר אלינו, כך הן מגינות עלינו טוב יותר מפני חרקים טורדניים ועוקצניים.

סכנה מסנוניות? אין!

סנוניות אינן מעבירות מחלות לאדם. מאחר שבשני העשורים האחרונים הופיעו בבני-אדם כמה מחלות מידבקות שקושרו בעיתונות לחיות בר מסוימות, מובן שאנשים חוששים. ואולם כל המחלות האלה הגיעו משוקי בשר וממשקי בעלי-חיים. סכנת מחלות מחיות בר נשקפת רק כשהחיות נמצאות במגע הדוק ומתמשך עם מוצרים המשמשים כמזון לבני-אדם, ואפילו אז מדובר בסכנה נדירה מאוד. מוטב אפוא להימנע מפתיחת דוכן מזון מתחת למושבת קינון של סנוניות, אך זוג סנוניות המקנן ליד החלון או בחניון שלך לא ידביק אותך ואת משפחתך בשום מחלה.

אולי מיותר לציין שסנוניות אינן תוקפות בני-אדם ואינן מסוכנות לנו בשום צורה: הן שוקלות כ-20 גרם בלבד. סנונית שעפה ליד ראשך בכניסה לבית או ליד רגליך במדשאה לא תיתקל בך ולא תסתבך לך בשיער: היא אקרובטית מומחית, והיא מתעניינת ביתושים ובזבובים שמעופפים לידך, לא בך.

מינים מוגנים

כל מיני הסנוניות מוגנים בישראל לפי שני חוקים. [החוק להגנת חיית הבר, תשט"ו-1955](#) אוסר "ציידה" (צייד), המוגדרת בחוק כ"עשיית מעשה מתוך כוונה לפגוע בחייה, בשלומה או בחירותה של חיית בר, או להדריך את מנוחתה, או לסכן את התפתחותן הטבעית של ביציה". אם כן, הרס קן פעיל של סנונית מהווה עבירה על החוק, שהעונש המרבי על הפרתו הוא שנתיים מאסר. החוק מסמיך רשות אחת בלבד לפגוע בקינים פעילים: רשות הטבע והגנים. הרשות מוסמכת לספק היתר ציד של חיות בר מוגנות במקרה שנשקפת מהן סכנה לבני-אדם, אך סנוניות אינן מסכנות איש.

[חוק צער בעלי חיים \(הגנה על בעלי-חיים\), תשנ"ד-1994](#) מחזק את ההגנה על הסנוניות מפני השמדת קינים פעילים. ההוראה המרכזית בחוק היא "לא יענה אדם בעל-חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי." העונש המרבי על הפרת הוראה זו הוא שלוש שנות מאסר.

משיכת סנוניות והרחקתן

הסנוניות ביבנה הן תופעת טבע מיוחדת, שיכולה בקלות להיחפז למוקד של מיזם חינוכי גדול כפי שנעשה בשהם ובזיכרון יעקב, ולאטרקציה המושכת תיירים רבים כמו בפנאיה, קפריסין. יש המבקשים אפוא לעודד את הסנוניות להרחיב את מושבותיהן או להקים מושבות חדשות בעזרת שלוליות בוץ, תיבות קינון מיוחדות ועוד. עם זאת, חשוב לזכור כי הסנוניות הן המחליטות היכן יקננו, ואי-אפשר להבטיח שיבחרו בבניין שלך.

בעוד רבים בעולם משקיעים משאבים ניכרים בניסיונות למשוך סנוניות לביתם או לבניין ציבורי שהם מנהלים, יש המבקשים דווקא למנוע מסנוניות לקנן בבניין שלהם. במקרה כזה יש לשמור על כמה עקרונות:

1. אין להרוס קן פעיל, כלומר קן שסנונית מסתובבת לידו, ולא כל שכן קן שיש בו ביצים או גוזלים. הרס כזה מותר אך ורק באישור רשות הטבע והגנים, שכאמור אינה צפויה לספקו אלא רק לדרוש שיונח לסנוניות לסיים את הקינון הנוכחי.

2. אם המניע להרחקת הסנוניות הוא לשלש המצטברת תחת הקן, אפשר לנצל את נטייתן של סנוניות לשוב לאתרי קינון קודמים שלהן, ולפני עונת הקינון להתקין מדף מתחת לקן. מדף בגודל הולם ובמיקום נכון קולט את השלש, ואפשר לנקותו או להסירו בתום הקינון.

3. הדרך היחידה להבטיח שסנוניות לא יקננו באתר מסוים היא חסימת האתר ברשת צפופה ששוליה מהודקים למבנה (כמובן – לא בזמן שסנוניות מקננות שם!). כשמתקינים רשת יש להביא בחשבון שסנוניות יכולות להיכנס דרך שוליים שאינם מהודקים לקיר, והן גם עשויות לקנן ממש על גבולותיה של רשת שלא הוצבה במיקום מתאים.

4. יש כמה שיטות אחרות למניעת קינון של סנוניות (שיפועים, משטחים חלקים ועוד), ויעילותן מעטה ותלויה בשילוב בין שיטות שונות ובביצוע מדויק.

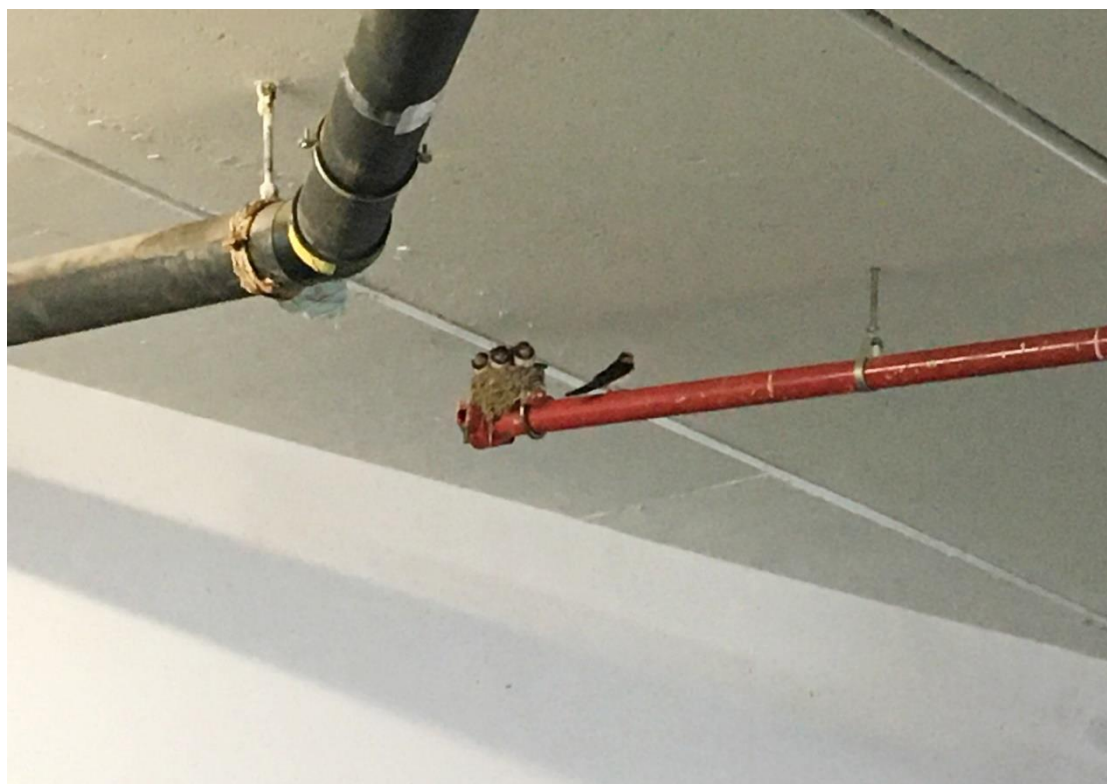
לאור מורכבות הנושא, למעוניינים במשיכת סנוניות מקננות או בהרתעתן מומלץ לפנות להתייעצות עם עמותת משפחה על ארבע.

תמונות מיבנה, אביב 2020

לינה קבוצתית של סנוניות הרפתות בחניון (אריאל צבל)

קינון סנונית הרפתות בחניון – הורה וקן עם גוזלים (דרורה ברוק)

קינן סנונית הרפתות בבניין משרדים – בוגר בקן (אריאל צבל)

קינן טסית הבתים בבניין ציבורי (אריאל צבל)

מושבת קינון של טסיות הבתים בבניין ציבורי (דרורה ברוק)

קן סנונית המערות בבניין מגורים משותף – גוזל מציץ מהקן (אריאל צבל)

משפחת סנונית המערות – שלושה גוזלים שפרחו בימים האחרונים באזור הקן (אריאל צבל)

תמונות לשימוש חופשי לפי תנאי השימוש המוגדרים בוויקימדיה

סנונית הרפתות

[Rauchschwalben %28Hiru_wikipedia/commons/3/33/4/https://upload.wikimedia.org/rustica%29_im_Nest.jpg](https://upload.wikimedia.org/3/33/4/https://upload.wikimedia.org/rustica%29_im_Nest.jpg)
[_Hirundo_rustica_gutturalis/wikipedia/commons/4/48/https://upload.wikimedia.org/dragonfly_s3%29.JPG_juvenile_in_nest_eating%28Hirundo_rustica_%28Linnaeu/wikipedia/commons/c/c7/https://upload.wikimedia.org/C_1758%29.jpg%2s](https://upload.wikimedia.org/4/48/https://upload.wikimedia.org/dragonfly_s3%29.JPG_juvenile_in_nest_eating%28Hirundo_rustica_gutturalis/wikipedia/commons/4/48/https://upload.wikimedia.org/dragonfly_s3%29.JPG_juvenile_in_nest_eating%28Hirundo_rustica_%28Linnaeu/wikipedia/commons/c/c7/https://upload.wikimedia.org/C_1758%29.jpg%2s)

טסית הבתים

[Jungschwalben_im_Ne_wikipedia/commons/3/34/Zwei/https://upload.wikimedia.org/st.jpg](https://upload.wikimedia.org/3/34/Zwei/https://upload.wikimedia.org/st.jpg)
[h_mother_flying_back_to_wikipedia/commons/1/12/A/https://upload.wikimedia.org/ousemartin_nest.jpg](https://upload.wikimedia.org/1/12/A/https://upload.wikimedia.org/ousemartin_nest.jpg)
[Delichon_urbica0.jpg/wikipedia/commons/6/6a/https://upload.wikimedia.org](https://upload.wikimedia.org/6/6a/https://upload.wikimedia.org/Delichon_urbica0.jpg/wikipedia/commons/6/6a/https://upload.wikimedia.org)